

Ба Шурои диссертатсионии 6D.КOA-018-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

**ба автореферати диссертатсияи Миралиев Исфандиёр Қарахонович дар
мавзуи: «Назария ва амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва
шахс: таҳқиқоти назариявӣ-методологӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ» барои
дарёфти дараҷаи илмии доктори илми ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси
12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот
дар бораи ҳуқуқ ва давлат**

Заминаҳои таърихӣ-фарҳангии робитаи давлат ва шахс дар давраҳои қадим ташаккул ёфта, дар давраҳои минбаъдаи таҳаввулоти таърихӣ инкишоф ёфтаанд. Дар марҳилаҳои гуногуни инкишофи таърихӣ заминаҳои мафкуравӣ, равонӣ, назариявӣ ва фарҳангӣ-тамаддунии робитаи давлат ва шахс ташаккулу такмил ёфтаанд. Онҳо бо заминаҳои ҳуқуқӣ омехта шуда буданд. Таҳлили заминаҳои фарҳангӣ-тамаддунии робитаи давлат ва шахс барои дарки мазмун ва шакли ҳуқуқии он аҳамияти илмӣ, амалӣ ва фарҳангӣ доранд. Айни замон таҳқиқи назарияҳои ҳуқуқи инсон барои таҳлили моҳияти гуманитарии робитаи давлат ва шахс аҳамият дорад.

Мазмуни робитаи давлат ва шахсро дар ҳошияи сиёсати ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, дар заминаи таҳқиқоти ҳаматарафаи сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, назарияҳои гуногуни ҳуқуқи инсон, шароити таърихӣ, фарҳангӣ ва тамаддунии инкишофи ҳуқуқи инсон муайян намудан мумкин аст. Дар марҳилаҳои пештараи инкишофи таърихӣ бо дарназардошти омехта будани соҳаҳои гуногуни дониши инсонӣ паҳлуҳои гуногуни назарияи ҳуқуқи инсон чунини фалсафа, этика ва илмҳои дигар буданд. Дар марҳилаи муосир назарияи ҳуқуқи инсон ҳамчун соҳаи мустақили дониши инсонӣ ташаккул

ёфта, рушд меёбад. Раванди мазкур ба такмили робитаи давлат ва шахс мусоидат мекунад.

Муаллифи рисола дуруст зикр мекунад, ки ба робитаи давлат ва шахс инкишофи моҳият ва чараёни ифодаи расмии ҳуқуқҳои инсон таъсири бештар мерасонад. Ҳуҷҷатҳои ҳуқуқӣ, ки дар давраҳои гуногуни инкишофи таърихии кишварҳои ғарбӣ қабул гардида, ҳуқуқи инсонро мустаҳкам менамоянд, ба робитаи давлат ва шахс таъсир мерасонанд. Аз ин ҷо хулоса пешниҳод мешавад, ки таҳқиқи робитаи давлат ва шахс бояд дар робита бо омӯзиши ҳуқуқи инсон сурат гирад.

Ҳамзамон, инкишофи моҳияти назарияҳои гуногуни ғарбиро ҳангоми таҳқиқи робитаи давлат ва шахс мебояд ба инобат гирифт. Чунончи, дар таърихи кишварҳои ғарбӣ назарияҳои либералӣ, фитрӣ-ҳуқуқӣ, позитивӣ якҷанд маротиба моҳияташонро тағйир додаанд. Илова бар ин, дар ин назарияҳо бо пешрафти ҷомеа ақидаҳои ғарбгароёна тарғиб карда мешаванд. Ақидаҳои мазкур бо манфиатҳои миллии давлатҳои дигар зиддият пайдо мекунанд. Раванди мазкур, аз як тараф, ба дарки моҳияти ҳуқуқи инсон таъсир расонида, аз тарафи дигар, мазмуни робитаи давлат ва шахсро тағйир медиҳад.

Ба ақидаи муаллиф инкишофи навҳои дарки ҳуқуқ дар доираи назарияҳои муосири ҳуқуқ ба таҳқиқи вазъи ҳуқуқии шахс таъсир мерасонад. Вазъи ҳуқуқии шахс дар доираи гуногунии назарияҳои ҳуқуқ таҳқиқ мешавад. Дар назарияҳои муосири ҳуқуқ мафҳумҳои гуногуни ҳуқуқ, аз он ҷумла ҳуқуқи фитрӣ, ҳуқуқи позитивӣ, ҳуқуқҳои фитрии инсон ва ғайра пешниҳод мешаванд. Тарзу воситаҳои гуногуни ифодаи ҳуқуқи инсон, ки ҳоло дар назарияҳои муосири ҳуқуқ пешниҳод мешаванд, ба дарки вазъи ҳуқуқии шахс таъсир мерасонанд. Дар робита бо эълон гардидани ҳуқуқи фитрии инсон мафҳуми «ҳуқуқи субъективӣ» дар сатҳи нав таҳқиқ мешавад. Бо ин мақсад сохтори ҳуқуқи субъективӣ омӯхта мешавад. Алоқамандии тарафайни байни давлати ҳуқуқбунёд ва ҳуқуқи инсон дар доираи мафҳуми «ҳуқуқи субъективии оммавӣ» муайян карда мешавад.

Заминаи меъёрии ҳуқуқии тадқиқоти илмиро қонунгузори амалкунандаи ҚТ, инчунин санадҳои меъёрии ҳуқуқии кишварҳои хориҷӣ, ки тадқиқи танзими амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахсро дар асоси таҳлили қонунгузори ҚТ танзим менамоянд, ташкил мекунанд. Асоси таҷрибавии тадқиқот аз натиҷаҳои таҳлили маводҳои ҳуқуқатбиқкунӣ оид ба масъалаҳои назариявӣ ва амалии байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс иборат аст.

Хулосаву пешниҳодҳои илмии муаллифро дар тадқиқоти илмии минбаъда оид ба масъалаҳои амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс дар ҚТ истифода бурдан мумкин аст. Хулосаҳо ва нуктаҳои илмии диссертатсия метавонанд, дар ҷараёни таҳқиқоти минбаъдаи робитаи давлат ва шахс, ҳуқуқи инсон, сиёсати ҳуқуқӣ, сиёсати ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, назарияҳои ҳуқуқи инсон, унсурҳои маънавӣ-фарҳангии ҳуқуқи инсон, амалисозии назарияи муносиби ҳуқуқи инсон дар ҚТ бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ истифода шаванд.

Дар баробари ҷанбаҳои мусбии рисола, баъзе тавсияҳо пешниҳод кардан мумкин аст: дар нуктаи илмии ҳаштум, ки ба ҳимоя пешниҳод мешавад, муаллиф менависад, ки назарияи миллии робитаи давлат ва шахс «чузъи таркибии назарияи соҳибхитиёрии давлат буда, бо дарназардошти афзалияти манфиатҳои миллӣ ва ҳадафҳои Стратегияи миллии рушди ҚТ амалӣ мешавад ва барои тақвияти соҳибхитиёрии давлат мусоидат менамояд». Ин нуктаи назари муаллиф аз як тараф қобили дастгирӣ, вале аз тарафи дигар баҳснок аст, чунки назарияи миллии робитаи давлат ва шахсро чузъи таркибии назарияи соҳибхитиёрии давлат мешуморад, ҳол он ки робитаи давлат ва шахс чузъи назарияи давлати ҳуқуқбунёд низ мебошад.

Таҳқиқоти диссертатсионии Миралиев Исфандиёр Қарахонович дар мавзӯи: «Назария ва амалияи байналмилалӣ ва миллии робитаи давлат ва шахс: таҳқиқоти назариявӣ-методологӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ» ба бандҳои 31, 33, 34, 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо Қарори Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мебошад.

Муқарриз:

Мудири кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ
ва ҳуқуқшиносии муқоисавии Донишгоҳи
(Славянии) Россия ва Тоҷикистон
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,

Аминова Ф.М.

Имзои Ф.М. Аминоваро тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи кадрҳои Донишгоҳи
(Славянии) Россия ва Тоҷикистон

Раҳимов А.А.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, куч. М. Турсунзода
30; тел, факс (+992 37) 221 35 50; 227 53 37; (+992 37) 221 05 70; 227 77 53
rtsu-1996@mail.ru; p.rektora@mail.ru; u2rtsu@rambler.ru; www.rtsu.tj.

«03» апрели 2024 сол